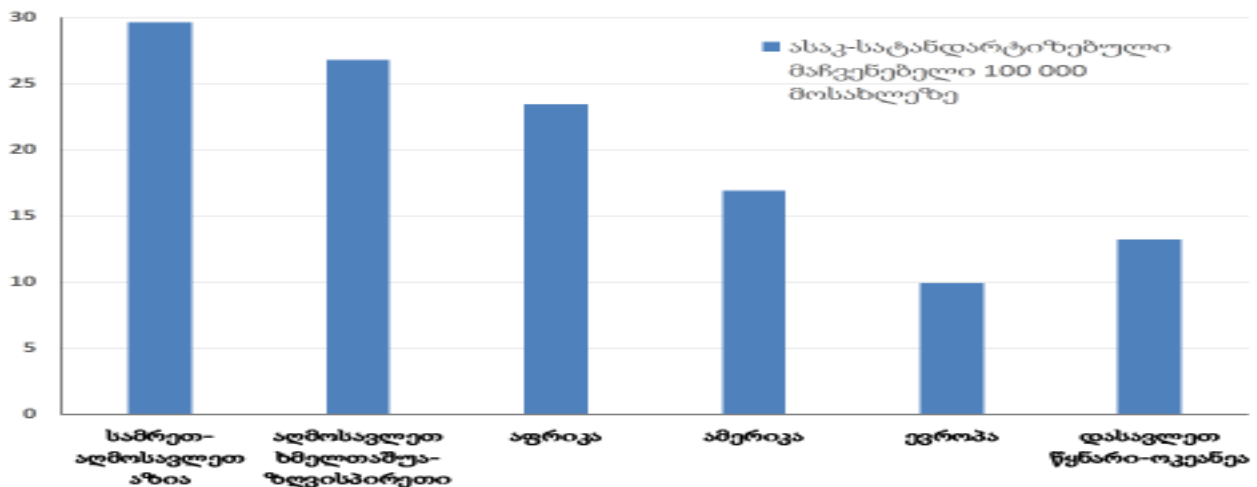

შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებათა გავრცელების თავისებურებები, 2016

შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებები ჯანმრთელობის ერთ-ერთი გლობალური პრობლემაა. ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის შეფასებითი მონაცემებით, 2015 წელს მსოფლიოში შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით გარდაცვალების 1 382 000 შემთხვევა აღირიცხა, რაც საერთო სიკვდილიანობის 2,5% შეადგენს. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით გარდაცვალების შემთხვევათა უდიდესი წილი თირკმლის დაავადებებზე მოდის. 2015 წელს მსოფლიოში თირკმლის დაავადებებით გარდაცვალების 1 129 246 შემთხვევა აღირიცხა, რაც საერთო სიკვდილიანობის 2%-ს შეადგენს.¹ ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის გათვლებით, 2030 წლისათვის მოსალოდნელია შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით გარდაცვალების 1 566 000 შემთხვევა, რაც საერთო სიკვდილიანობის 2,2 % იქნება. მოიაზრება, რომ მომეტეს თირკმლის დაავადებებით გარდაცვალების შემთხვევებიც და 2030 წლისათვის ის სიკვდილის გამომწვევ 20 ძირითად მიზეზს შორის, მე-13 ადგილზე იქნება.²

მსოფლიოში შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით სიკვდილიანობის შეფასებითი მაჩვენებელი (უხეში მაჩვენებელი 100 000 მოსახლეზე) 2015 წლისათვის 18,8 შეადგენდა, ამასთან, შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით სიკვდილიანობის ასაკ-სატანდარტიზებული მაჩვენებელი სხვადასხვა რეგიონის მიხედვით 9,9 – 29,6 ფარგლებში მერყეობდა. განსაკუთრებით მაღალია სიკვდილიანობა სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიის, აღმოსავლეთ ხმელთაშუა ზღვისპირეთის და აფრიკის რეგიონებში³ (სურათი 1).

სურათი 1. სიკვდილიანობის ასაკ-სატანდარტიზებული მაჩვენებელი 100 000 მოსახლეზე, ჯანმოს რეგიონები, 2015

¹ http://www.who.int/healthinfo/global_burden_disease/estimates/en/index1.html

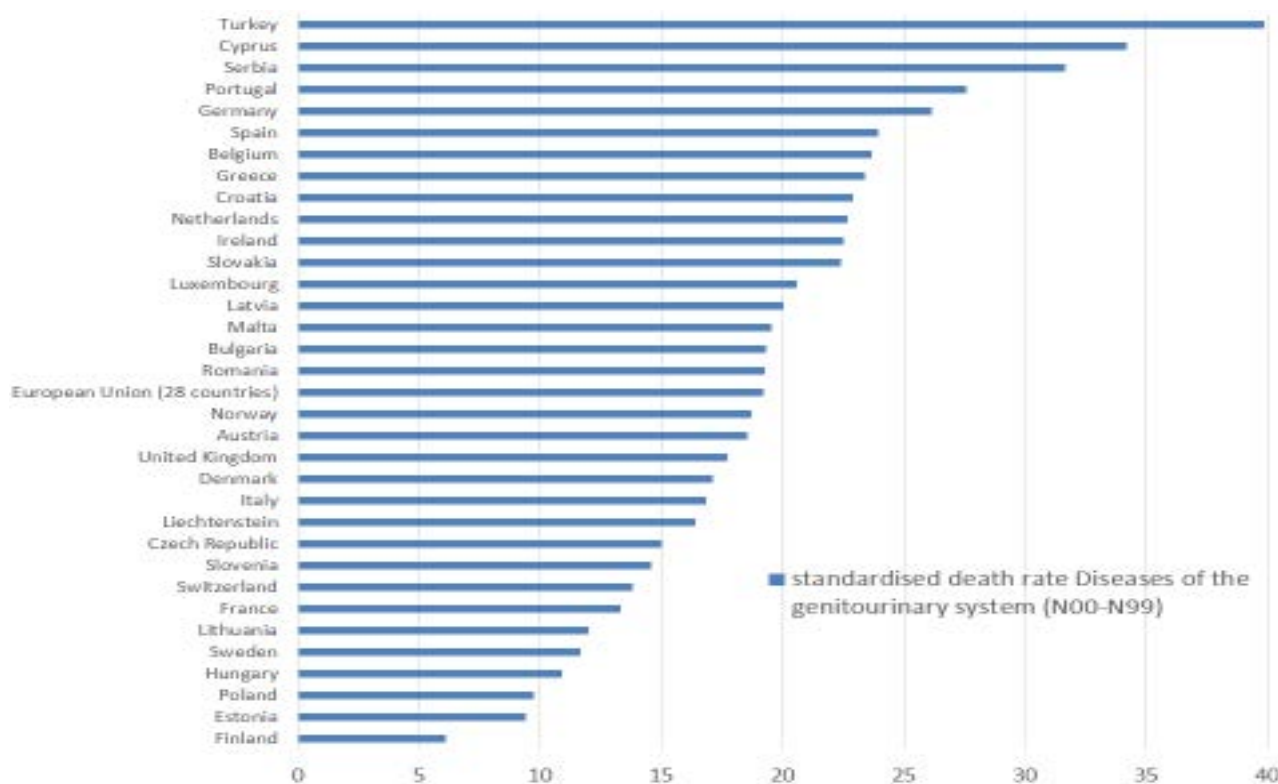
² http://www.who.int/healthinfo/global_burden_disease/projections/en/

³ http://www.who.int/healthinfo/global_burden_disease/en/

2015 წელს შრომის უუნარობით დაკარგული სიცოცხლის წლების 2,3% (61 605 000 სიცოცხლის წელი) მოდიოდა შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებზე. დაავადებათა ამ ჯგუფში ყველაზე მეტი დაკარგული სიცოცხლის წლები, კერძოდ 38 104 000 სიცოცხლის წელი (1,4%), მოდიოდა თირკმლის დაავადებებზე.⁴

მსოფლიოში შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით ავადობის ტვირთის მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილია თირკმლის ქრონიკული დაავადებები. 2017 წლის მონაცემებით, აშშ-ში, ამა თუ იმ ხარისხის თირკმლის ქრონიკული დაავადება ჰქონდა მოზრდილი მოსახლეობის 15%-ს, ანუ 30 მილიონამდე მოზრდილ ადამიანს. თირკმლის ქრონიკულ დაავადებას ხშირად მივყავართ თირკმლის უკმარისობამდე. 2014 წელს აშშ-ში თირკმლის უკმარისობის საწინააღმდეგო თერაპია დაიწყო 118 000 ახალმა პაციენტმა, ხოლო 662 000 იმყოფებოდა დიალიზზე ან ცხოვრობდა გადანერგილი თირკმელით.⁵

სურათი 2. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით სიკვდილობის სტანდარტიზებული მაჩვენებლები, ევროპის რეგიონი, 2014

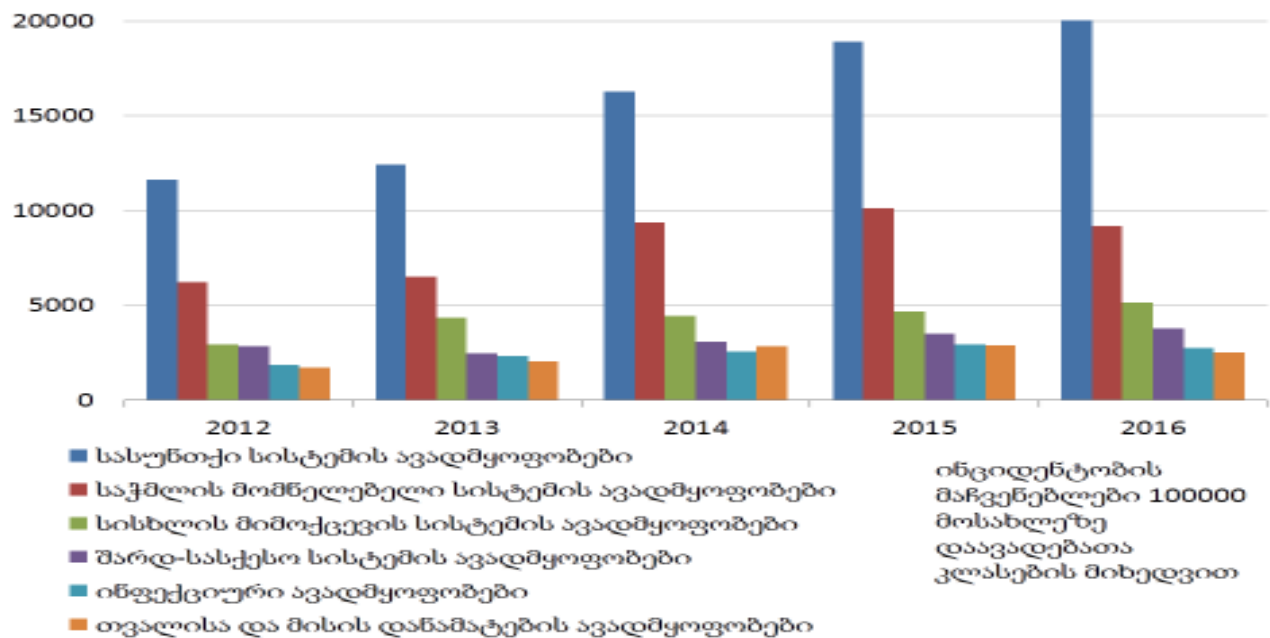
⁴http://www.who.int/healthinfo/global_burden_disease/estimates_regional/en/

⁵ National Chronic Kidney Disease Fact Sheet, 2017.

ევროპის კავშირის 28 ქვეყნისათვის შარდსასქესო სისტემის დაავადებებით სიკვდილიანობის სტანდარტიზებული მაჩვენებელი 2014 წელს იყო 19,2. ევროპის რეგიონში არის ქვეყნები, სადაც სიკვდილიანობის მაღალი მაჩვენებლები ვლინდება (თურქეთი, კვიპროსი, სერბია) და ქვეყნები, სადაც მაჩვენებელი მნიშვნელოვნად დაბალია (ფინეთი, ესტონეთი, პოლონეთი) ევროკავშირთან შედარებით⁶ (სურათი 2).

შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების მნიშვნელობა ახალი შემთხვევებით ავადობის ზოგად სტრუქტურაში საქართველოსთვის ძალზე მაღალია, რადგან უკანასკნელ წლებში იგი ინციდენტობის მე-4 უხშირესი მიზეზია⁷ (სურათი 3).

სურათი 3. ინციდენტობის უხშირესი მიზეზები, საქართველო, 2012-2016

შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით სიკვდილიანობა დაავადებათა სხვა კლასებთან შედარებით მაღალი არ არის. 2016 წელს შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით სიკვდილიანობის მაჩვენებელმა 16,5 შეადგინა და ის მე-8 ძირითად მიზეზს წარმოადგენდა⁸ (სურათი 4).

სურათი 4. სიკვდილიანობის გამომწვევი უხშირესი მიზეზები დაავადებათა კლასების მიხედვით, საქართველო 2016

⁶ <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

⁷ სტატისტიკური ცნობარი, NCDC-ს მონაცემები

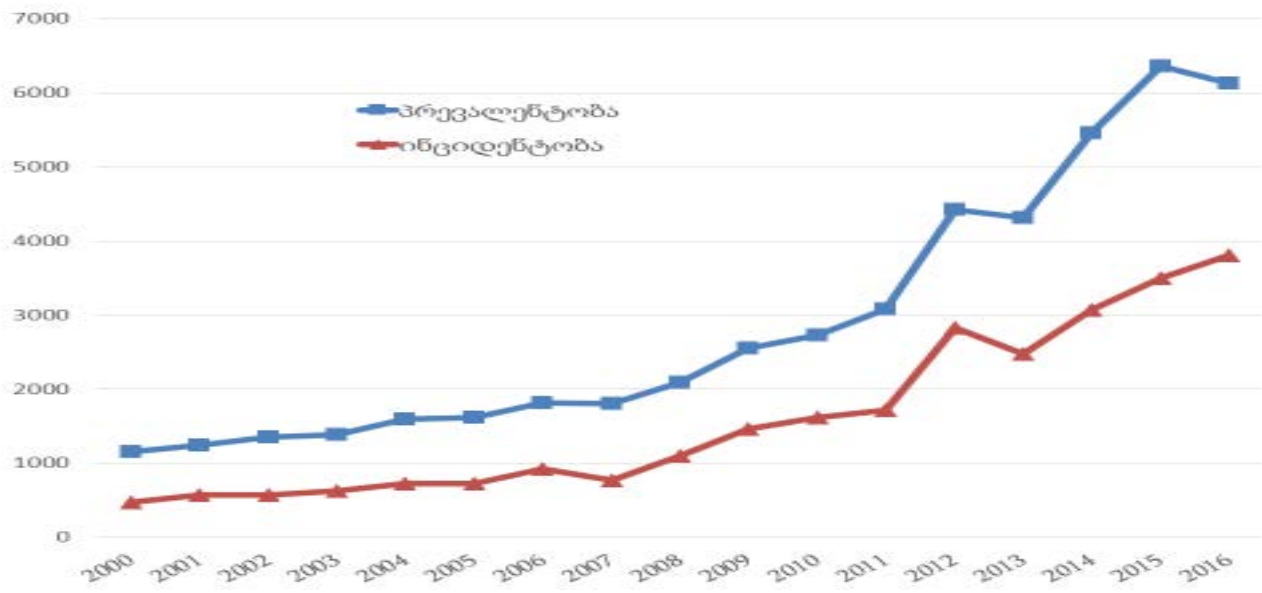
⁸ სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

დაავადებათა კლასები	სიკვდილიანობის მაჩვენებელი 100000 მოსახლეზე
სისხლის მიმოქცევის სისტემის ავადმყოფობები	483,2
სიმპტომები, ნიშნები და ნორმიდან გადახრები	452,8
სიმსივნეები	183,3
სასუნთქი სისტემის დაავადებები	66,6
ტრავმები და მოწამვლები	43,7
საჭმლის მომნელებელი სისტემის ავადმყოფობები	42,2
ენდოკრინული დაავადებები	20,5
შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებები	16,5

2016 წელს საქართველოში შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების 228 166 საერთო შემთხვევა (პრევალენტობა 6134,6) აღირიცხა. სიცოცხლეში პირველად დადგენილი დიაგნოზით 141 797 შემთხვევა (ინციდენტობა – 3812,5) გამოვლინდა.

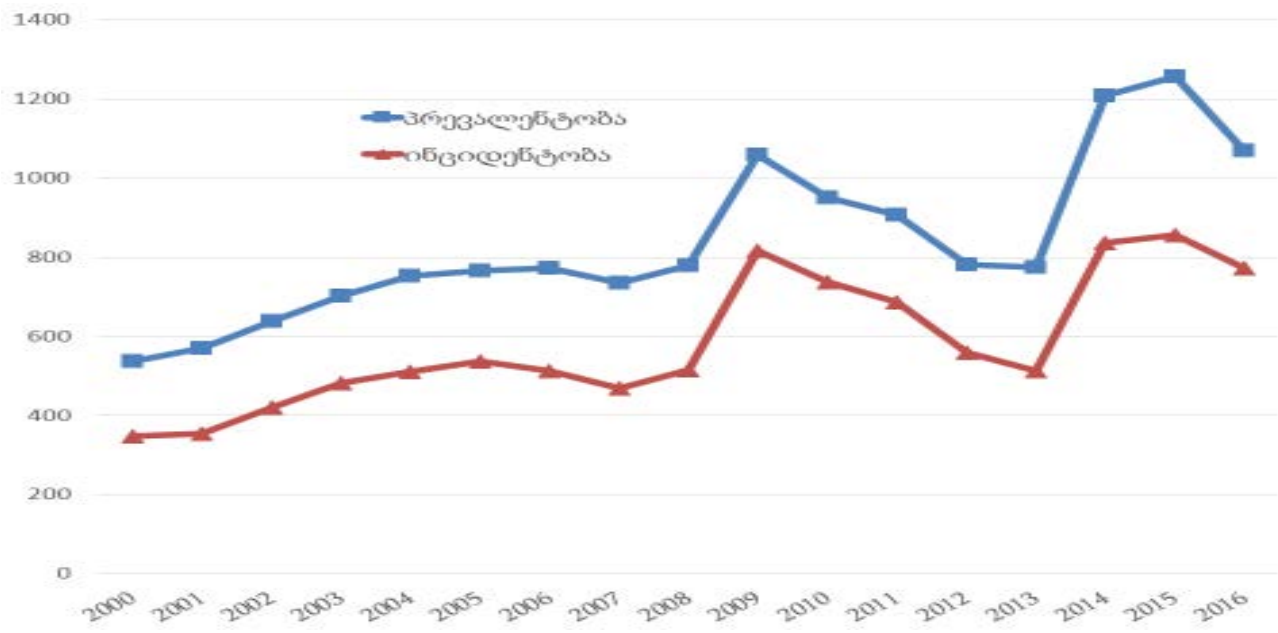
2016 წელს, 2015 წელთან შედარებით, შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებათა პრევალენტობა შემცირდა, ინციდენტობის მაჩვენებელი კი - გაიზარდა. 2000-2016 წლებში შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების დინამიკა, როგორც პრევალენტობის, ასევე ინციდენტობის, ძირითადად მზარდი იყო. გამოჩნდის 2007 წელი, როდესაც აღინიშნა პრევალენტობის უმნიშვნელო და ინციდენტობის მკვეთრი კლება, და 2013 და 2016 წლები. განსაკუთრებით მკვეთრი იყო ინციდენტობისა და პრევალენტობის მატება 2012 წელს (სურათი 5).

სურათი 5. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების პრევალენტობა და ინციდენტობა, საქართველო, 2000-2016

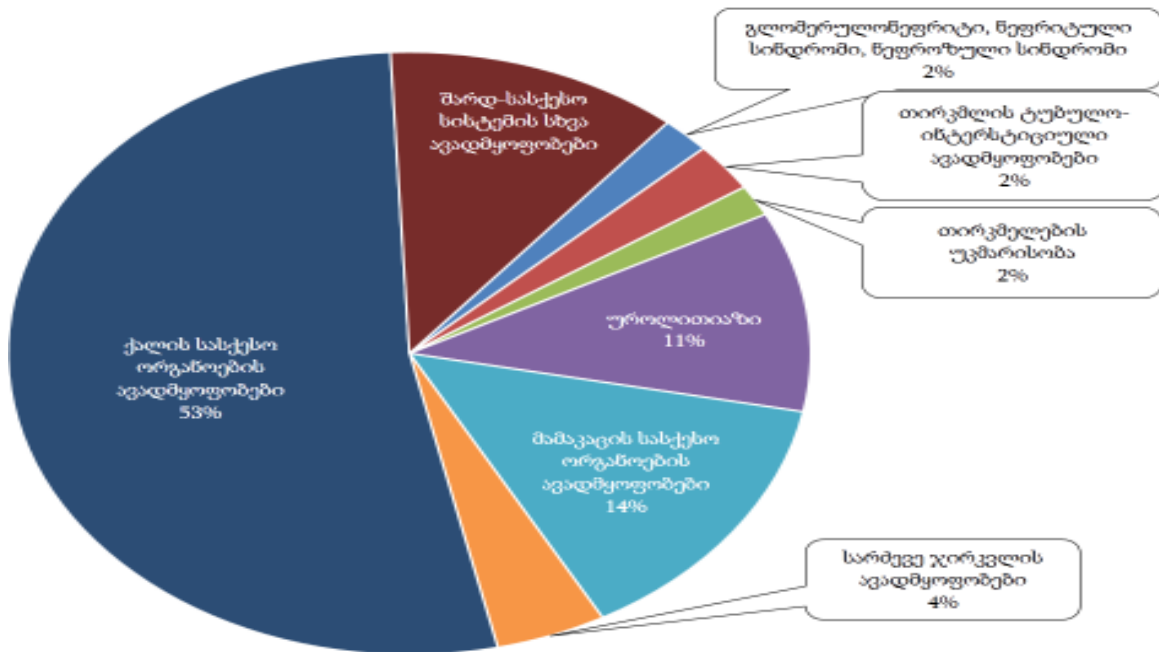
2016 წელს, 2015 წელთან შედარებით, ბავშვთა ასაკში შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების პრევალენტობა და ინციდენტობა შემცირდა. დინამიკის მრუდში შეიძლება გამოვყოს ორი პერიოდი. პირველი, 2000-დან 2005 წლამდე, როცა ბავშვთა ასაკში შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებები მზარდია და მეორე - 2005-2016 წლები, როდესაც დინამიკა ცვალებადია (სურათი 6).

სურათი 6. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების დინამიკა ბავშვებში, საქართველო, 2000-2016

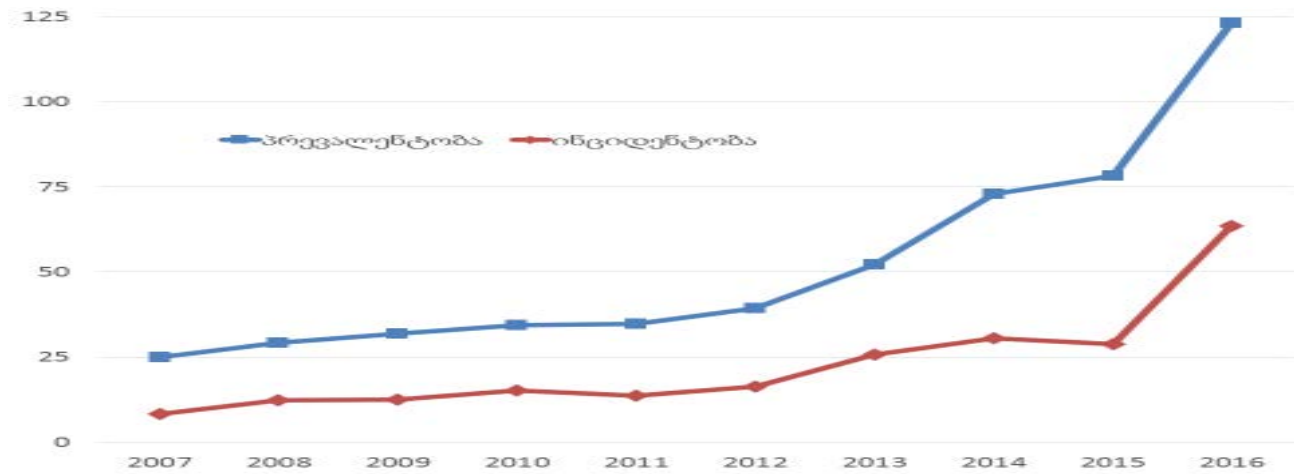
ტრადიციულად შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებათა სტრუქტურაში უდიდესი წილით წარმოდგენილია ქალის სასქესო ორგანოთა დაავადებები. 2016 წელს დაავადებათა ეს ქვეჯგუფი 46%-იანი წილითაა წარმოდგენილი. მაღალია მამაკაცის სასქესო ორგანოების დაავადებათა ხვედრითი წილიც - 15% (სურათი 7).

სურათი 7. შარდ-სასქესო სისტემით დაავადებების ახალი შემთხვევების შინაგანი სტრუქტურა, საქართველო, 2016

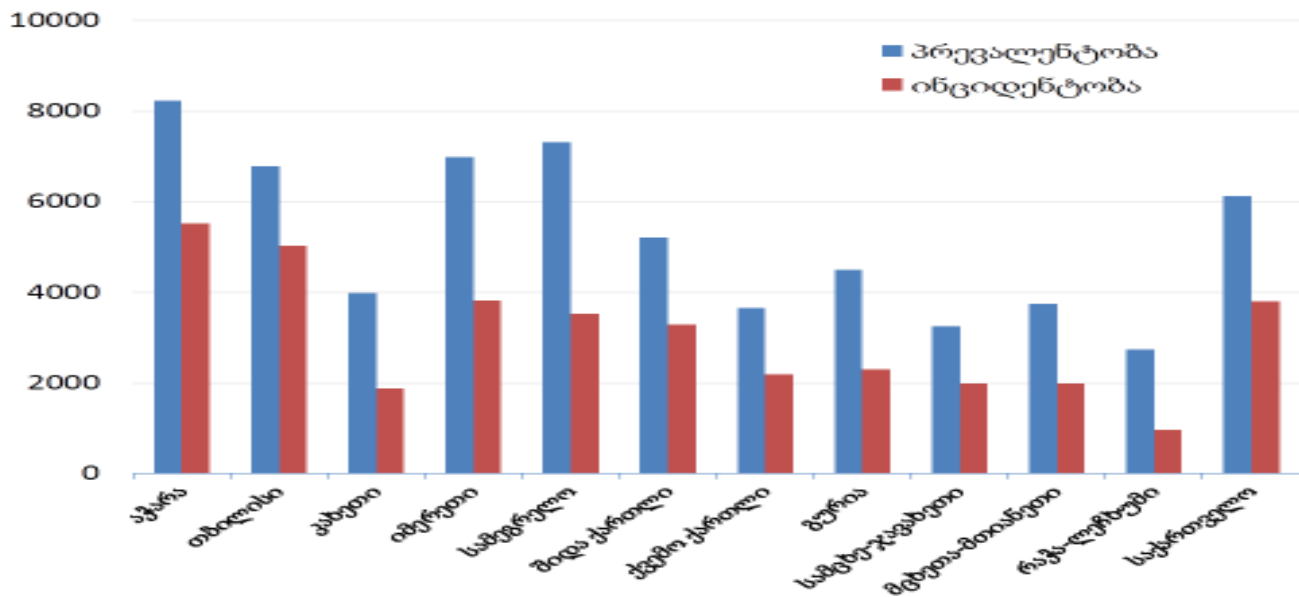
შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებათა სტრუქტურაში გამორჩეული მნიშვნელობა თირკმელების უკმარისობით მიმდინარე დაავადებებს აქვს, გამომდინარე მაღალი ლეტალობიდან და დანახარჯებიდან. ამ დაავადების პრევალენტობა 2007-2016 წლებში მუდმივად მზარდია და 2007 წელს წინა წელთან შედარებით 5-ჯერ გაიზარდა. განსაკუთრებით მკვეთრი იყო პრევალენტობის ზრდა 2014 წელს (1,4-ჯერ) და 2016 წელს (1,5-ჯერ) (სურათი 8).

სურათი 8. თირკმლის უკმარისობა, საქართველო. 2007-2016

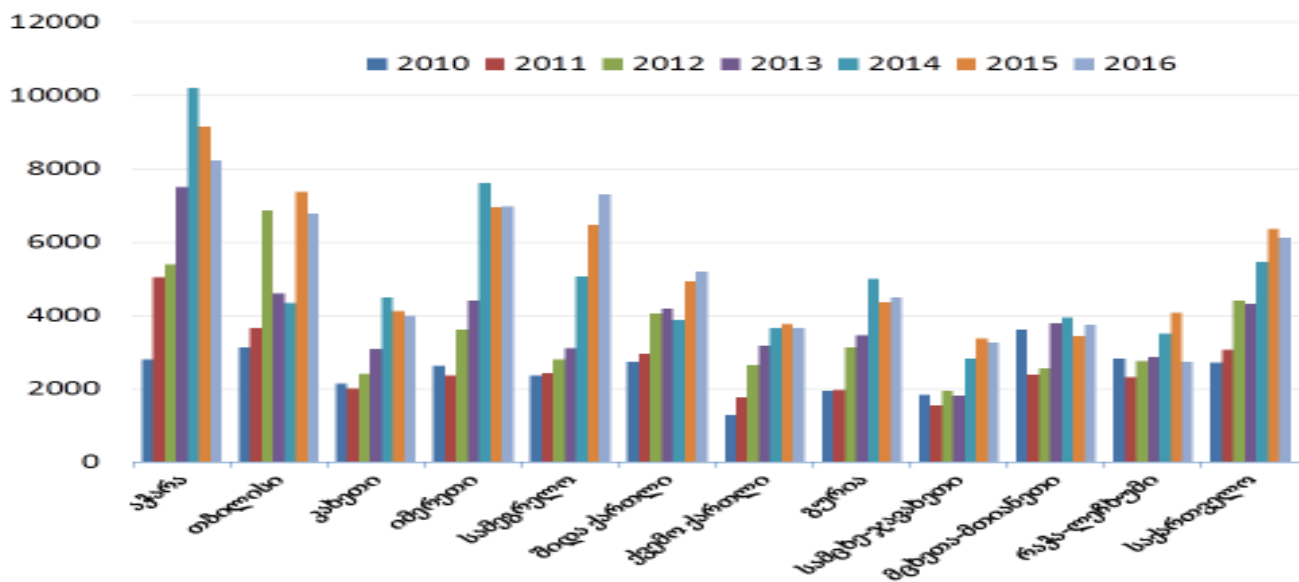
შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებათა პრევალენტობა 2016 წელს რეგიონებში არაერთგვაროვანია. მაღალი პრევალენტობა აღირიცხა აჭარაში, სამეგრელოში, თბილისსა და იმერეთში. დაბალია პრევალენტობა რაჭა-ლეჩხუმში, სამცხე-ჯავახეთში და მცხეთა-მთიანეთში. მაღალი ინციდენტობა გამოვლინდა აჭარასა და თბილისში; დაბალი ინციდენტობაა რაჭა-ლეჩხუმში და კახეთში (სურათი 9).

სურათი 9. შარდ-სასქესო დაავადებების პრევალენტობა და ინციდენტობა რეგიონებში, საქართველო. 2016

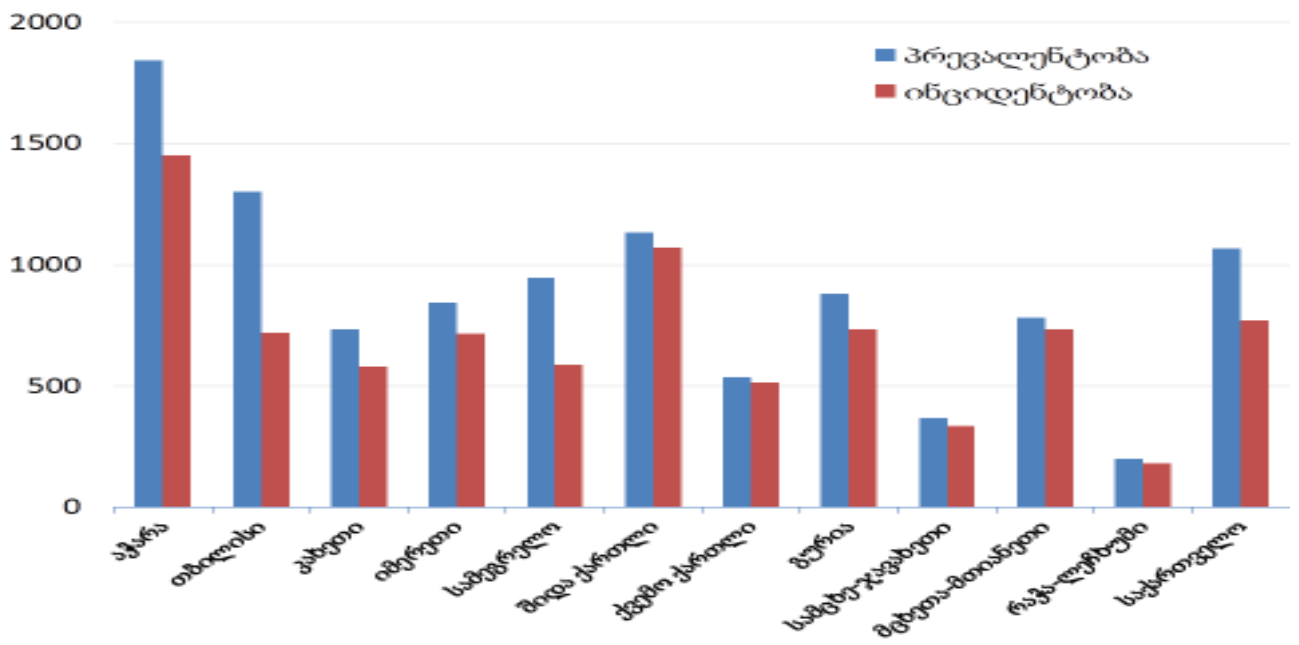
საქართველოში 2016 წელს შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების პრევალენტობის კლება აღინიშნა. მაჩვენებელი შემცირდა რაჭა-ლეჩხუმში, აჭარაში, თბილისში. მნიშვნელოვანი მატება გამოვლინდა სამეგრელოში (სურათი 10).

სურათი 10. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების პრევალენტობა, საქართველო. 2010-2016

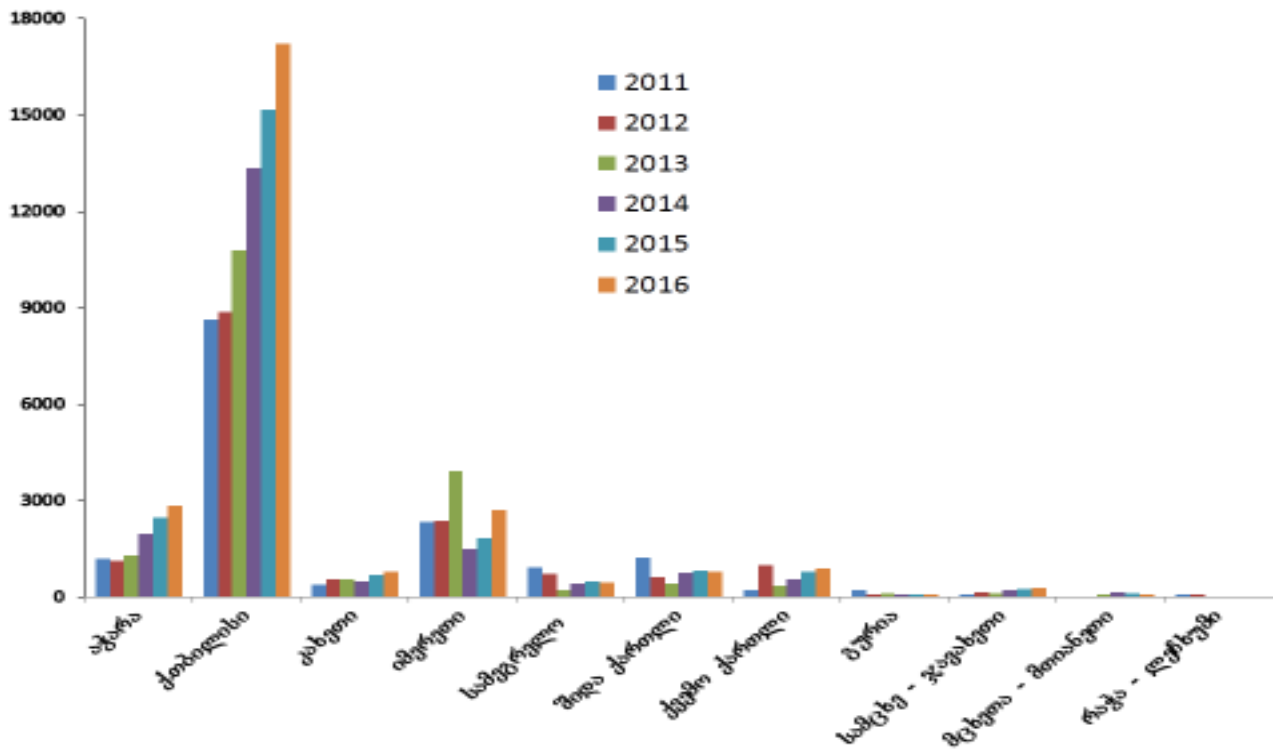
2016 წელს ბავშვთა ასაკში (15 წლამდე) შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებათა პრევალენტობის მაღალი მაჩვენებლებით გამოირჩევა აჭარა (1843,6) და ქ. თბილისი (1302,6). მაღალი ინციდენტობა აღირიცხა აჭარასა (1450,9) და შიდა ქართლში (1070,7). ინციდენტობის და პრევალენტობის დაბალი მაჩვენებლებია რაჭა-ლეჩხუმში და სამცხე-ჯავახეთში (სურათი 11).

სურათი 11. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებათა პრევალენტობა და ინციდენტობა ბავშვებში, საქართველო, 2016

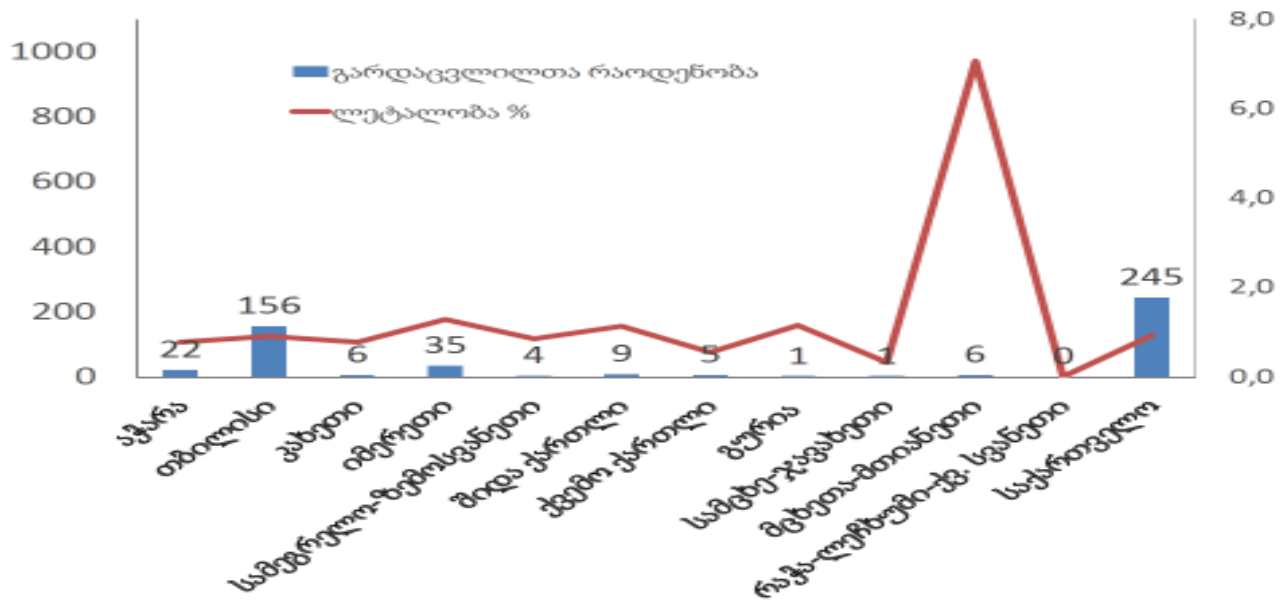
2016 წელს სულ ჰოსპიტალიზებული იქნა 26 214 პაციენტი. 2015 წელს, ისევე როგორც წინა წლებში, პაციენტების დიდი ნაწილი ჰოსპიტალიზებულია თბილისის, აჭარისა და იმერეთის სტაციონარებში, რაც შეიძლება აიხსნას ამა, თუ იმ რეგიონში შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების შედარებით მაღალი გავრცელებით, მოსახლეობის სიმჭიდროვით ან სამედიცინო მომსახურების შედარებით მაღალი ხარისხით. 2011-2016 წლებში საქართველოში შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით ჰოსპიტალიზებულთა რაოდენობა მზარდია (სურათი 12).

სურათი 12. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით ჰოსპიტალიზებულთა რაოდენობა რეგიონების მიხედვით, საქართველო. 2011-2016

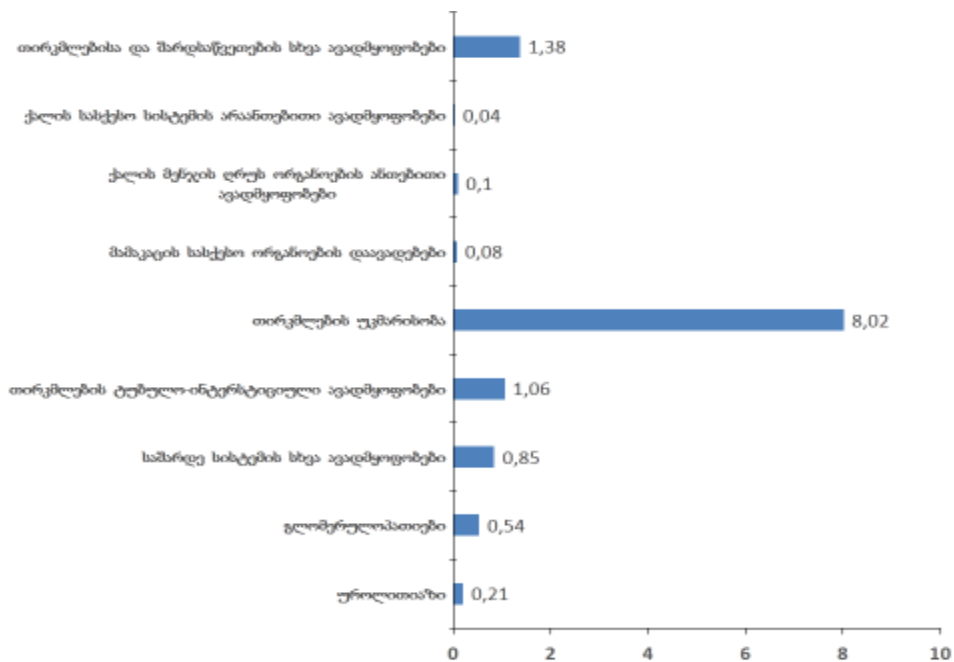
შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით 2016 წელს ჰოსპიტალიზებულთა შორის გარდაიცვალა 245 ადამიანი. საქართველოს სტაციონარებში ლეტალობამ 0,93% შეადგინა. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების მაღალი ლეტალობით 2016 წელს გამოირჩევა მცხეთა-მთიანეთის რეგიონი (7,06%). შედარებით მაღალია ლეტალობა იმერეთის რეგიონში (1,29). მაღალი ლეტალობა შესაძლებელია განპირობებული იყოს სამედიცინო მომსახურების დაბალი ხარისხით ან მძიმედ მიმდინარე შემთხვევების მაღალი კონცენტრაციით კონკრეტულ კლინიკაში (სურათი 13).

სურათი 13. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების ლეტალობა რეგიონების მიხედვით, საქართველო. 2012-2015

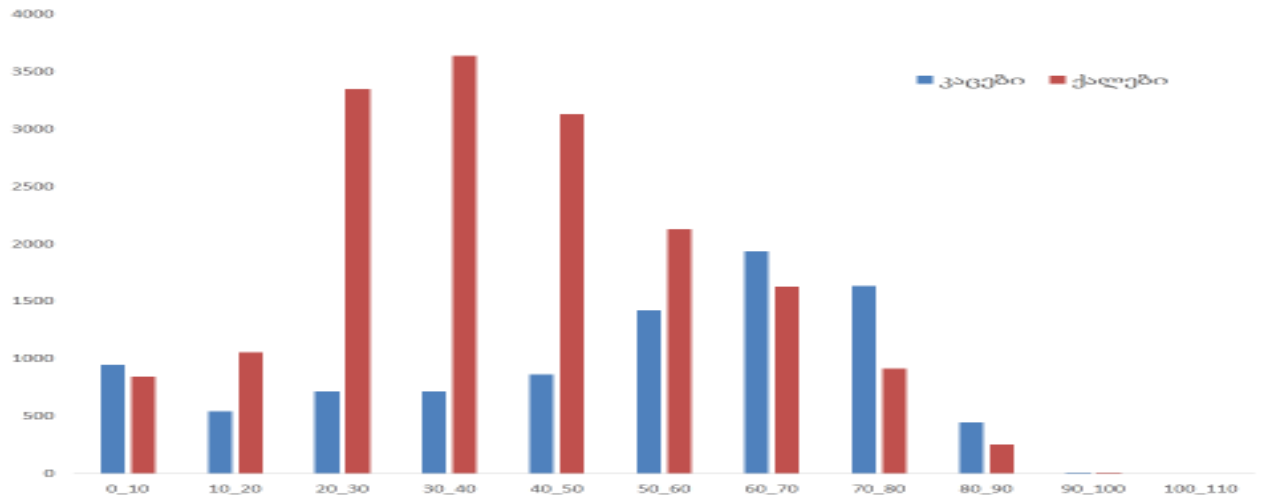
შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით ჰოსპიტალიზებულთა შორის ნოზოლოგიების მიხედვით, მაღალი ლეტალობით გამოირჩევა თირკმლების უკმარისობა (8,02%), თირკმლებისა და შარდსაწვეთების სხვა ავადმყოფობები (1,38) და თირკმლების ტუბულო-ინტერსტიციული ავადმყოფობები (1,06%) (სურათი 14).

სურათი 14. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებების ლეტალობა ზოგიერთი ნოზოლოგიის მიხედვით, საქართველო, 2016

შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით ჰოსპიტალიზებულთა შორის გამოირჩევა 20-და 70 წლამდე ასაკი. 10 წლამდე ასაკში ჰოსპიტალიზებულთა რაოდენობაში ჭარბობენ მამაკაცები, 10-დან 60 წლამდე - ქალები. 60 წლის ზემოთ ჰოსპიტალიზაცია მაღალია მამაკაცებში (სურათი 15).

სურათი 15. ჰოსპიტალიზებულთა განაწილება ასაკისა და სქესის მიხედვით, საქართველო 2016

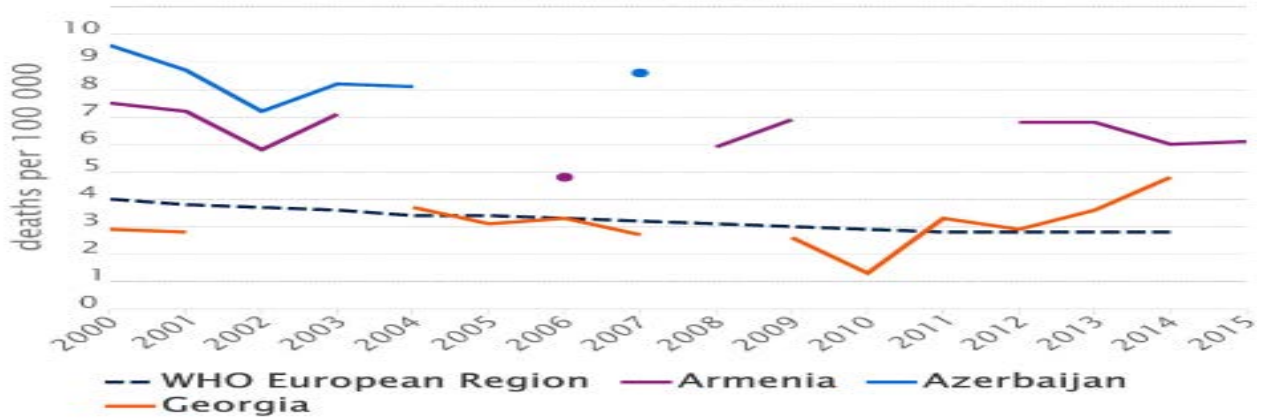

შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით 0-64 წლის ასაკის მოსახლეობის სიკვდილიანობის სტანდარტიზებული მაჩვენებლები 2000-2016 წლებში საქართველოსთვის უფრო დაბალია, ვიდრე სომხეთსა და აზერბაიჯანში, მაგრამ 2011 წლის შემდეგ უფრო მაღალია ვიდრე ევროპის რეგიონში. 2002, 2003, 2008, 2015 და 2016 წლის მონაცემები საქართველოსთვის, რეგიონალური ბიუროს მონაცემთა ბაზაში, ხელმისაწვდომი არ არის. 2012 წლის შემდეგ საქართველოს მაჩვენებელი მზარდია. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით 0-64 წლის ასაკის მოსახლეობის სიკვდილიანობის სტანდარტიზებული მაჩვენებელი ევროპის რეგიონში 2000 წლიდან კლებადია⁹ (სურათი 16).

სურათი 16. შარდ-სასქესო სისტემის დაავადებებით 0-64 წლის ასაკის მოსახლეობის სიკვდილიანობის სტანდარტიზებული მაჩვენებლები, საქართველო, აზერბაიჯანი, სომხეთი, ევროპა, 2000-2016

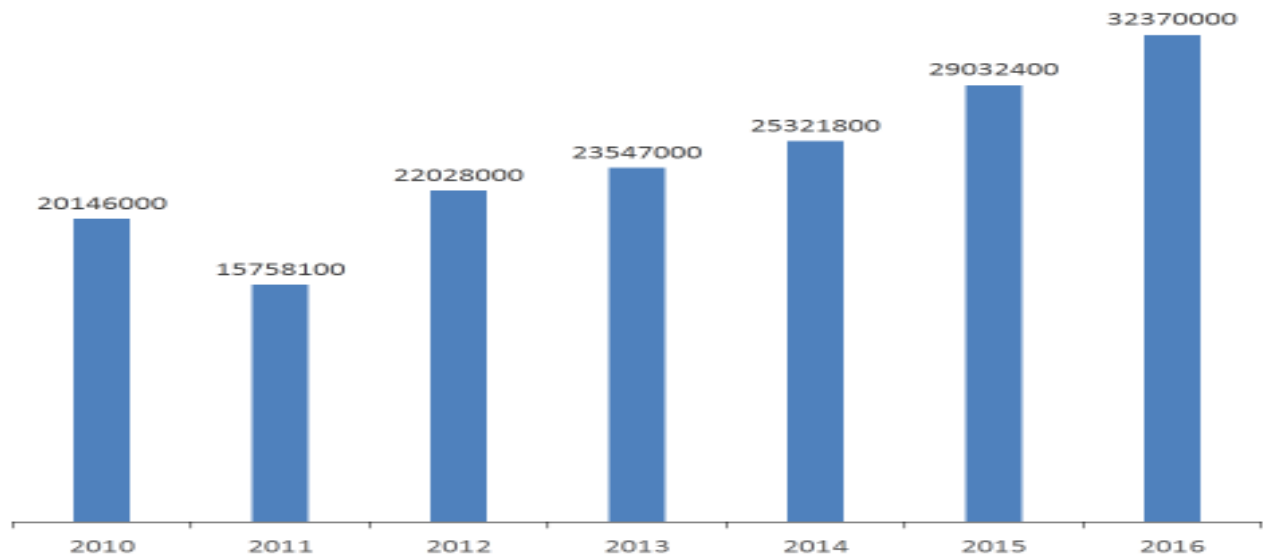
⁹European Health for All database (HFA-DB), 2014

SDR, disease of genitourinary system, 0-64 (deaths per 100 000)

საქართველოში დიალიზისა და თირკმლის ტრანსპლანტაციის სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში დიალიზი ყოველწლიურად (ჰემო ან პერიტონეული) უტარდება 2 000-მდე პაციენტს, ხოლო თირკმლის ტრანსპლანტაცია დაახლოებით 35 პაციენტს. პროგრამის ბიუჯეტი 2016 წლისთვის შეადგენდა 32 370 000 ლარს.¹⁰ 2011 წლიდან დიალიზისა და თირკმლის ტრანსპლანტაციის სახელმწიფო პროგრამის ბიუჯეტი ყოველწლიურად იზრდება (სურათი 17).

სურათი 17. დიალიზისა და თირკმლის ტრანსპლანტაციის სახელმწიფო პროგრამის ბიუჯეტი (ლარებში) საქართველო, 2010-2016

¹⁰ საქართველოს მთავრობის დადგენილება, 2015 წლის ჯანმრთელობის დაცვის სახელმწიფო პროგრამების დამტკიცების შესახებ.0